

DOI 10.51558/2490-3647.2023.8.1.281

UDK 159.953:37.013

Primljeno: 17. 11. 2022.

Pregledni rad
Review paper

Filduza Prušević Sadović, Hana Hodžić, Ajdina Župić

STILOVI UČENJA ZASNOVANI NA ISKUSTVU

Iskustveno učenje je jedan od najproduktivnijih načina učenja i dolaženja do znanja. Učenici kroz lično iskustvo razvijaju samopouzdanje, uviđaju složenije odnose u predmetima učenja, stalno imaju povratnu informaciju o sopstvenom napredovanju i neprekidno se nalaze u krugu učenja i dolaženja do novih znanja. U radu je naglašena uloga iskustva u promenama koje se dešavaju kod pojedinca. Stilovi učenja zasnovani na iskustvu u velikoj meri utiču na uspešnost procesa učenja. U radu su predstavljene neke od teorija koje definišu na koji način pojedinac uči u susretu sa novim sadržajem, a zahvaljujući prethodnom iskustvu, interesovanjima i afinitetima. Dat je opis Kolbove (Kolb) teorije iskustvenog učenja, stilovi učenja prema Hani i Mamfordu (Honey & Mumford), VARK model učenja koji su postavili Fleming i Majls (Fleming & Mills), kao i kriterijumi koje iskustveno učenje mora da ispuni kako bi bilo efikasno i svrsishodno.

Ključne reči: učenje; stilovi učenja; iskustvo; aktivno učenje

UVOD

Iskustvo predstavlja bilo koju situaciju u kojoj smo se našli, koja traje neko vreme i ostavlja neku vrstu utiska. Ono predstavlja sva dešavanja kroz koja prolazimo dok smo budni. Iskustvo u učenju predstavlja uži pojam i čine ga sva iskustva iz kojih učimo. Ono se može dešavati u školi, na poslu, kod kuće, na ulici ili bilo gde. Može se dešavati u realnom ili virtuelnom okruženju, kao i kombinaciji oba. Može biti planirano ili potpuno spontano. Sve češća upotreba termina „iskustvo u učenju“ ukazuje na to da se pojavljuju različite mogućnosti i koncepcije učenja, polazeći od

pitanja kako, kada i gde se sve može dešavati učenje. Kao primer možemo uzeti pojavu savremenih nastavnih sredstava koja su višestruko proširila načine na koje učenici mogu da uče, komuniciraju sa nastavnicima, dolaze do nastavnih sadržaja. U isto vreme savremena nastavna sredstva su uticala i na mogućnost učenja nezavisno od škole kao institucije, bez strogo ograničenog vremenskog intervala, u skladu sa potrebama i iskustvima pojedinca. Time se povećao i proširio okvir u kome pojedinac stiče iskustvo u učenju. Ovime se kristalizuju stilovi, odnosno, načini kojima učenici lakše dolaze do znanja u skladu sa svojom prirodom, afinitetima, kao i prethodno stečenim iskustvima.

ISKUSTVO U UČENJU – ISTORIJSKI OSVRT

Decenijama unazad teoretičari nastave trude se da odgovore na pitanje kako ljudi uče i šta predstavlja sam proces učenja. Proučavajući proces učenja došlo se do opšteprihvaćenog stava da učenje dovodi do promena u ponašanju pojedinca. Nakon što je učenje opisano na ovaj način, nastale su mnoge teorije koje imaju različite stavove o tome na koji način se dolazi do promena u ponašanju pojedinca, odnosno šta i kako utiče na sam proces učenja i na koji način se dešava učenje.

Istorijski pregledi ove problematike polaze od učenja Aristotela koji se suprotstavljao Platonovom stajalištu da do znanja možemo doći isključivo razmišljanjem i zastupao gledište da svaki pojedinac ima želju za znanjem, da doživljava zadovoljstvo učenja kroz svoja čula i da čovek sa iskustvom postiže bolje rezultate od onoga ko nema iskustvo i oslanja se samo na teoriju (prema McKeon 1948). John Lock u 17. veku govori o tome da sve što naučimo mora proći kroz naša čula, što će reći kroz iskustvo (Vilotijević 1999). John Dewey (1939) smatra da postoji veza između obrazovanja i iskustva pojedinca kao i da svako pravo obrazovanje dolazi iz iskustva. Takođe smatra da nisu sva iskustva učenika podjednako edukativna. Jedan od primera učenja kroz iskustvo možemo naći u čuvenim Montesori školama koje svoj rad zasnivaju na stvaranju okruženja u kome deca progresivno uče iz sopstvenih aktivnosti odnosno kroz lično iskustvo.

Iako je iskustvo ili učenje kroz iskustvo jedan od osnovnih načina učenja u ljudskom razvoju, njegov značaj i potencijal su u didaktičkoj literaturi prepoznati tek relativno skoro i to kao jedan od inovativnih modela učenja. Ranije je smatran inferiornim u odnosu na forme učenja organizovane kroz nastavne predmete i discipline (Boud 1989). Jarvis (1987) definiše učenje kao povezivanje nove situacije sa sopstvenim pređašnjim iskustvom. Iskustvo igra ključnu ulogu u procesu učenja.

Belkin (prema Vilotijević 2016) smatra da na temelju iskustva učenja možemo realizovati nastavni proces, odnosno nove sadržaje učenja nadovezivati na pređašnje iskustvo i znanje, čime se postiže holistički pristup i efekat u učenju. Na osnovu toga on definiše i iskustvenu ili vitagenu nastavu kao „nastavu zasnovanu na aktuelizaciji životnog iskustva učenika radi sticanja znanja. Životna informacija, dok se pretoči u životno iskustvo, prelazi put od a) primarne još neizdiferencirane percepcije, b) ulazi u proces vrednovanja kada pojedinac sagledava njen opšteljudski značaj i njenu vrednost za sebe lično i v) dolazi u završnu orijentacionu fazu kada je pojedinac usmerava da bi je zapamtio” (Vilotijević 2016: 131).

David Kolb je postavio temelje iskustvenog učenja u savremenoj nastavnoj teoriji. Njegovo delo *Iskustveno učenje* (1984) predstavlja temelj ovog inovativnog modela nastavnog rada. Kolb smatra da je definicija učenja kao promene ponašanja ograničavajuća i loše opisuje proces učenja. Prema Kolbu učenje predstavlja proces prilagođavanja pojedinca. „To je proces u kome znanje nastaje kroz transformaciju iskustva” (Kolb 1984: 38). On upućuje na Lewina koji smatra da se učenje odvija u cikličnim krugovima, gde svaki krug učenja počinje prethodnim iskustvom i znanjem pojedinca. Levinova (1951) formula učenja opisuje učenje kao odnos osobe i okruženja. Prema njegovoj teoriji do učenja dolazi kada pojedinac stupa u kontakt sa okruženjem ili je stimulisan iz spoljašnje sredine. Kolb opisuje dva načina razlikovanja iskustva: konkretno iskustvo i apstraktnu konceptualizaciju. Prema Kolbu, konkretno iskustvo daje informacije koje služe kao osnova za razmišljanje. Od refleksije asimiliramo informacije koje smo prikupili kroz konkretno iskustvo i razvijamo nove teorije o svetu sa kojima zatim aktivno ili refleksivno eksperimentišemo. Kolb je takođe primetio da ljudi koji se smatraju „posmatračima” preferiraju refleksivno posmatranje, dok oni koji su „činiooci” češće učestvuju u aktivnom eksperimentisanju.

Kolbov ciklus učenja zasnovan je na fokusu Jeana Piageta, odnosno na činjenici da učenici stvaraju znanje kroz interakciju sa okruženjem. Taj ciklus obuhvata nekoliko faza (Kurt 2022):

- konkretno iskustvo:

Kolbov ciklus procesa učenja počinje konkretnim iskustvom. Ovo može biti potpuno novo iskustvo ili iskustvo koje se već dogodilo. U konkretnom iskustvu svaki učenik učestvuje u nekoj aktivnosti ili zadatku. Kolb je verovao da je ključ učenja aktivnost učenika. Nije dovoljno da učenici samo čitaju o predmetu učenja ili gledaju. Da bi stekli nova znanja, učenici moraju aktivno da se uključe u zadatak.

- reflektivno posmatranje:

Nakon što se uključi u konkretno iskustvo, učenik se vraća da razmisli o zadatku. Ova faza u ciklusu učenja omogućava učeniku da postavlja pitanja i razgovara o iskustvu sa drugima. Komunikacija u ovoj fazi je od vitalnog značaja, jer omogućava učeniku da identifikuje bilo kakve razlike između njihovog razumevanja i samog iskustva. Dobar rečnik takođe omogućava solidan pregled događaja koji su se desili.

- apstraktna konceptualizacija:

Sledeći korak u ciklusu učenja je da se shvati smisao ovih događaja. Učenici pokušavaju da izvuku zaključke o iskustvu razmišljajući o svom prethodnom znanju, koristeći ideje sa kojima su upoznati ili razgovarajući o mogućim teorijama sa vršnjacima. Učenik tako prelazi sa refleksivnog posmatranja na apstraktnu konceptualizaciju kada počne da klasifikuje koncepte i formira zaključke o događajima koji su se desili. Ovo uključuje tumačenje iskustva i poređenja sa njihovim trenutnim razumevanjem koncepta. Koncepti ne moraju biti „novi“, učenici mogu analizirati nove informacije i modifikovati svoje zaključke o već postojećim idejama.

- aktivno eksperimentisanje:

Ova faza u ciklusu je faza testiranja. Učenici se vraćaju učešću u zadatku, ovog puta sa ciljem da svoje zaključke primene na nova iskustva. Umeju da predviđaju, analiziraju zadatke, prave planove za primenu znanja u budućnosti. Dopuštajući učenicima da svoje znanje primene u praksi i pokazujući koliko je ono relevantno za njihove živote, obezbeđujemo da se informacije sačuvaju u budućnosti.

Kako je Kolbova teorija učenja ciklična, u proces se može ući u bilo kojoj fazi ciklusa. Međutim, ciklus bi tada trebalo da se završi u celini kako bi se obezbedilo efektivno učenje. Svaka faza zavisi od drugih i sve se mora završiti da bi se razvilo novo znanje.

Stilovi učenja kroz prizmu teorija iskustvenog učenja

Kolb i Fry (1975) tvrde da ciklus učenja može da počne u bilo kojoj od četiri tačke i da mu zaista treba pristupiti kao kontinuiranoj spirali. Međutim, sugerise se da proces učenja često počinje tako što osoba izvrši određenu radnju, a zatim vidi efekat akcije u datoj situaciji. Nakon ovoga, drugi korak je razumevanje ovih efekata u konkretnom slučaju, tako da ako se ista radnja preduzme u istim okolnostima, bilo bi moguće predvideti šta će uslediti iz radnje. U ovom obrascu, treći korak bi bio razumevanje

opšteg principa pod koji potpada konkretna instanca. Ako faze rade zajedno neki pojedinci možda preferiraju neke komponente u odnosu na druge. Neko pak može u velikoj meri zavistiti od konkretnih i refleksivnih iskustava, pa se u tom slučaju može odlučiti da se provede manje vremena na apstraktnim i aktivnim fazama. Zbog toga je Roger Fry radio sa Kolbom na razlikovanju i identifikaciji četiri jedinstvena stila učenja:

Kolbovi stilovi učenja

- divergentni (konkretno iskustvo - reflektivno zapažanje)

Ovaj stil učenja ima originalan i kreativan pristup. Umesto da ispituju konkretna iskustva na osnovu preduzetih radnji, pojedinci su skloni da ih procenjuju iz različitih perspektiva. Cene osećanja i interesuju se za druge. Pojedinci koji preferiraju ovaj stil učenja imaju tendenciju da uživaju u zadacima kao što su razmišljanje o idejama i zajednički rad u grupama. Postoji nekoliko tehnika podučavanja koje ovaj tip učenika preferira, kao npr. praktične aktivnosti i prilike za istraživanje te klasično predavanje nastavnika koji objašnjava kako se koristi sistem, kao i njegove prednosti i slabosti.

- asimilatorni (apstraktna konceptualizacija - reflektivno posmatranje)

Ovaj stil učenja naglašava rasuđivanje. Pojedinci koji demonstriraju ovaj stil učenja u stanju su da pregledaju činjenice i procene iskustvo u celini. Oni imaju tendenciju da uživaju u dizajniranju eksperimenata i radu na projektima od početka do završetka. Postoji nekoliko tehnika učenja koje asimilatori preferiraju, npr. samostalne, pripremljene vežbe koje učenik može da uradi bez pomoći nastavnika; klasično predavanje nastavnika u razredu uz audio ili video prezentaciju; individualno istraživanje ili demonstracija koja sledi nakon uputstva, sa datim odgovorima.

- konvergentni (apstraktna konceptualizacija/aktivno eksperimentisanje)

Ovaj stil učenja ističe rešavanje problema kao pristup učenju. Pojedinci koji preferiraju ovaj stil učenja mogu da donose odluke i primenjuju svoje ideje na nova iskustva. Za razliku od divergenata, oni imaju tendenciju da izbegavaju ljude i percepcije, birajući umesto toga da pronađu tehnička rešenja. Postoji nekoliko tehnika podučavanja koje konvergenti preferiraju, npr. radne sveske ili radni listovi koji pružaju skupove problema te zadaci koji su zasnovani na radu na računaru i interaktivne aktivnosti.

- prilagodljivi (konkretno iskustvo/aktivno eksperimentisanje)

Ovaj stil učenja je prilagodljiv i intuitivan. Ovi pojedinci koriste pokušaje i greške da usmere svoja iskustva, otkrivajući sami odgovore. Oni su u stanju da promene

svoj put na osnovu okolnosti i generalno imaju dobro razvijene veštine. Postoji nekoliko tehnika podučavanja koje preferiraju, npr. aktivnosti koje im omogućavaju da se aktivno angažuju; istraživanje i podrška nastavnika za dublje ispitivanje, kao što je "šta ako" ili "zašto ne?"; zadaci koji promovišu samostalno otkrivanje.

Tabela 1: Stilovi učenja prema Kolb i Fry (prema Tennant 1996):

Stil učenja	Karakteristike učenja	Opis
Konvergentni	apstraktna konceptualizacija / aktivno eksperimentisanje	<ul style="list-style-type: none"> · snažna sposobnost praktične primene ideja · može da se fokusira na hipodeduktivno zaključivanje o specifičnim problemima · neemocionalan · ima uska interesovanja
Divergentni	konkretno iskustvo / reflektivno zapažanje	<ul style="list-style-type: none"> · snažna sposobnost imaginacije · dobar u generisanju ideja i sagledavanju stvari iz različitih perspektiva · zainteresovani za ljude · široka kulturna interesovanja
Asimilatorni	apstraktna konceptualizacija / reflektivno posmatranje	<ul style="list-style-type: none"> · snažna sposobnost stvaranja teorijskih modela · ističe se u induktivnom zaključivanju · bavi se apstraktnim konceptima, a ne ljudima
Prilagodljivi	konkretno iskustvo / aktivno eksperimentisanje	<ul style="list-style-type: none"> · realizuje poslove · preuzima rizik · radi dobro kada je potrebno da reaguje na trenutne okolnosti · rešava probleme intuitivno

Polazeći od postavke Kolbovih stilova učenja Honey i Mumford (1986) objavili su krug učenja i stilove koje su definisali, a za koje je primetno da su osnovu pronašli u prethodno definisanom Kolbovom cikličnom učenju. Naime oni opisuju faze kroz koje prolazi proces učenja i na osnovu njih definišu stilove kroz dve ose u tom krugu; horizontalnu osu kontinuumu obrade, koja se zasniva na tome kako pristupamo zadatku, odnosno da li bolje učimo gledajući ili radeći, i vertikalnu osu koncepcije, koja se odnosi na naš emocionalni odgovor na zadatak, odnosno na to šta osećamo i mislimo o njemu. Njihov krug učenja počinje sticanjem iskustva, nastavlja se sagledavanjem iskustva, sledi donošenje zaključaka iz stečenog iskustva i na kraju planiranje narednih koraka u učenju. Ovako formiran krug je sličan fazama kroz koje prolazi

učenje kako ga je definisao Kolb. Međutim, stilovi učenja koje su definisali Honey i Mumford su donekle različiti u odnosu na stilove koje je definisao Kolb.

Protagonisti stilova učenja prema Honey and Mumford (1986) su:

aktivisti

Aktivisti su ljudi koji najbolje uče radeći. Oni vole da rešavaju probleme razmišljajući o problemu i razmenjuju mišljenje sa drugima. Kada njihov entuzijazam počne da jenjava, odmah počinju da traže sledeći izazov. Aktivisti najbolje uče kada rade sa drugima i isprobavaju nova iskustva.

teoretičari

Teoretičari su ljudi koji najbolje uče tako što razumeju teoriju, tj. zašto je nešto takvo kako jeste. Njima su potrebni modeli, koncepti i činjenice da bi mogli efikasno da uče. Vole da rastavljaju i integrišu, izvlačeći nove podatke u metodičnu i doslednu „hipotezu“. Oni uživaju u analizi i asimilaciji informacija kako bi formirali sopstvene teorije. Oni cene logiku i racionalno razmišljanje. Teoretičari najbolje uče kada postoji teorija ili logički model iza svega što uče i kada imaju priliku da postavljaju pitanja.

pragmatičari

Pragmatičari najbolje uče kada vide kako se ono što uče može primeniti u praksi u stvarnom svetu. Novu ideju koju su naučili odmah pokušaju da sprovedu u delo. Oni su praktični, prizemni tipovi koji vole da rade i završe poslove. Pragmatičari najbolje uče kada mogu da vide vezu između onoga što uče i njegove upotrebe u praksi. To što uče u pravilu je superiornije od njihovog trenutnog načina rada, a zadovoljni su kada mogu dobiti povratne informacije o tome kako rade od stručnjaka.

reflektori

Reflektori su ljudi koji najbolje uče kada mogu da posmatraju druge i razmišljaju o onome što su upravo primetili. Oni vole da prikupljaju podatke iz mnogih izvora i perspektiva, a zatim dobro razmisle o tome pre nego što donesu bilo kakav zaključak. Oprezni su i vole da razmotre sve uglove pre nego što krenu u akciju. Reflektori najbolje uče kada imaju vremena da razmisle pre nego što moraju da preduzmu akciju.

Polazeći od načina dolaženja do iskustva i efekata koji se postižu kroz taj proces, nastala je još jedna teorija zasnovana na dominaciji jednog ili više čula u procesu usvajanja znanja. Reč je o VARK modelu učenja koji su postavili Fleming i Mills

(1992). Akronim VARK nastaje od početnih slova reči koje opisuju načine putem kojih pojedinac dolazi do znanja Visual, Aural, Read/write, Kinesthetic – vizuelno, auditorivno, čitanje/pisanje, kinestetičko iskustvo.

- Vizuelna preferencija uključuje prikaz informacija u mapama, dijagramima, grafikonima, dijagramima toka i svim simboličkim strelicama, krugovima i drugim sredstvima koje ljudi koriste da bi predstavili ono što je moglo biti predstavljeno rečima.
- Auditorivni stil opisuje preferenciju za informacije koje se „čuju ili govore“. Učenici koji imaju ovo kao svoju glavnu prednost navode da najbolje uče na predavanjima, grupnim diskusijama, radiju, e-pošti, korišćenju mobilnih telefona, govoru i razgovoru.
- Stil učenja u kome dominira čitanje/pisanje preferira dolaženje do znanja putem teksta – čitanjem i pisanjem u svim oblicima, ali posebno priručnika, izveštaja, eseja i zadataka.
- Po definiciji, kinestetički modalitet se odnosi na „perceptivne preferencije vezane za korišćenje iskustva i prakse (simulirane ili stvarne)“. Iako se takvo iskustvo može pozvati na druge modalitete, ključno je da su ljudi koji preferiraju ovaj način povezani sa stvarnošću, „bilo kroz konkretna lična iskustva, primere, praksu ili simulaciju“ (Fleming & Mills 1992: 140-141).

Iskustvo, bilo ono direktno ili indirektno, je nezaobilazan faktor u procesu dolaženja do znanja. Da bi ono bilo što efektivnije, učeniku treba pružiti priliku da traga za sopstvenim stilom učenja i da mu se prilagođava. Zadatak nastavnika jeste svakako da mu na tom putu pomogne. Da bi iskustveno učenje bilo efikano i svrsishodno treba da ispunjava neke kriterijume. Andresen, Boud and Choen (2000) opisuju listu kriterijuma koje iskustveno učenje treba da poseduje:

- cilj iskustvenog učenja mora predstavljati nešto u čemu učenici vide interesovanje i smisao;
- učenici treba da budu lično uključeni u proces učenja;
- učenicima se daje mogućnost da pišu ili razgovaraju o iskustvima učenja u toku samog procesa kako bi se omogućio uvid u sopstveno napredovanje u ostvarivanju postavljenih ciljeva;
- učenje se zasniva ne samo na intelektu učenika, već i na njegovim osećanjima, čulima kao i karakteru;

- kod učenika treba prepoznati prethodna iskustva koja unosi u proces novog učenja;
- nastavnici stvaraju atmosferu poverenja, otvorenosti i brige za dobrobit učenika. Neke od prednosti koje učenje putem iskustva ima u odnosu na tradicionalno učenje jesu (Stuart 2018):

- Učenici bolje shvataju pravila i koncepte. Dok dolaze u kontakt i koriste određene informacije ti podaci prestaju da budu apstraktni sadržaj učenja već postaju realne činjenice.
- Učenici imaju priliku da budu kreativniji – učenje kroz iskustvo je jedan od najboljih načina da se razvije sposobnost kreativnog rešavanja problema. Uz sadržaj iz stvarnog sveta, deca uče da postoji više rešenja za probleme i podstaknuti su ih da traže svoje jedinstveno rešenje za praktične zadatke.
- Učenici imaju priliku da razmišljaju – povezujući konkretna iskustva sa apstraktnim konceptima, a zatim razmišljajući o ishodu, učenici angažuju više regiona svog mozga i stvaraju jače veze sa sadržajem učenja. Oni se podstiču da analiziraju kako su njihovi postupci uticali na problem i zbog čega se njihov rezultat razlikuje od rezultata drugih učenika. Ova analiza im pomaže da bolje razumeju kako se naučeni koncepti mogu primeniti na druge, različite okolnosti.
- Greške učenika postaju dragoceno iskustvo. Dok se učenici bave praktičnim zadacima videće da neki pristupi funkcionišu bolje od drugih. Oni odbacuju metode koje ne funkcionišu, ali čin pokušaja, a zatim napuštanje toga – koji se obično smatra „greškom“ – postaje vredan deo procesa učenja. Učenici uče da se ne plaše grešaka, već da ih cene.
- Nastavnici često primećuju poboljšane stavove prema učenju. Iskustveno učenje je dizajnirano da uključi emocije učenika, kao i da unapredi njihovo znanje i veštine. Igranje aktivne uloge u procesu učenja može dovesti do toga da učenici dožive veće zadovoljstvo u učenju.

Iskustveno učenje omogućava dolaženje do sadržaja učenja putem čula dodira, sluha, mirisa, vida, kroz manipulaciju različitim alatima, digitalnim ili tradicionalnim igrama, kroz različite medije. Učinak koji se njime postiže je izuzetan, što pokazuje podatak da „deca koja igraju edukativne igre više od 4 puta nedeljno pokazuju poboljšanje učenja od više od 77% u prva 2 meseca“ (Cruz 2023) Aktivan položaj učenika i njihovo angažovanje sigurno jeste način uspešnog učenja.

ZAKLJUČAK

Najbolja nastavna praksa uključuje širok spektar aktivnosti učenja kako bi učenici u susretu sa nastavnim sadržajem sticali što više različitih, direktnih i indirektnih iskustava. Na taj način proces učenja postaje dinamičniji, konkretniji i efikasniji. Različita iskustva omogućavaju učenicima da razviju veštine u određenim oblastima i stvaraju fleksibilniji odnos prema okruženju, čime učenje postaje celovitije. Kolb u svojoj teoriji iskustvenog učenja posmatra učenje kao proces u kome su neprekidno prisutna direktna i indirektna iskustva učenika. Sličan odnos prema učenju imaju i Honey i Mumford. Fleming i Mills smatraju da sve što pojedinac nauči prethodno mora proći kroz njegova čula i ličnu aktivnost kako bi se zadržalo u pamćenju. Pojedinci se razlikuju prema načinima kako najlakše usvajaju nove sadržaje, te se na osnovu tih razlika mogu prepoznati i različiti stilovi učenja. Međutim, bez obzira na razlike u načinu najlakšeg dolaženja do znanja, potrebno je istaći da je aktivnost učenika u tom procesu neizostavan faktor. Aktivnost učenika koja je neophodna u iskustvenom učenju dovodi do pozitivnog odnosa i motivacije, kao i osećaja samozadovoljstva nakon uspešno savladanog gradiva. Neki od glavnih ciljeva iskustvenog učenja jesu podstaći interesovanje učenika, obezbediti povratnu informaciju pojedinca o sopstvenom napredovanju, a sve imajući u vidu da se učenje zasniva ne samo na intelektu već i na osećanjima i čulima učenika.

LITERATURA

1. Andresen, Lee, David Boud, Ruth Cohen (2000), "Experience-based learning", in: Foley, G. (ed.), *Understanding Adult Education and Training*, Second Edition, Allen & Unwin, Sydney, 225-239
2. Boud, David (1989), *Making sense of experiential learning: Diversity in theory and practice*, Open University Press, London
3. Cruz, Ursula (2023), *Learning Experiences: Types, Benefits, Techniques*, <https://www.splashlearn.com/>
4. Dewey, John (1939), *Experience and Education*, Collier Books, New York
5. Fleming, D. Neil, Collen Mills (1992), "Not another inventory, rather a catalyst for reflection", *To Improve the Academy*, 11, 137-149.
6. Honey, Peter, Alan Mumford (1986), *The manual of learning styles*, Honey P. Maidenhead
7. Jarvis, Peter (1987), "Meaningful and Meaningless Experience: Towards an Analysis of Learning from Life", *Adult Education Quarterly*, 37, 164-172.
8. Kolb, David (1984), *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*, Englewood Cliffs, Prentice Hall, New York
9. Kurt, Serhat (2022), *Kolb's Experiential Learning Theory & Learning Styles*, <https://educationaltechnology.net/kolbs-experiential-learning-theory-learning-styles/>
10. Lewin, Kurt (1951), *Field theory in social science*, Harper & Row, New York
11. McKeon, Richard (ed.) (1948), *The Basic Works of Aristotle*, Random House, New York
12. Stuart, Hannah (2018), "Why is experiential learning important?", *Educating Adventures*, <https://www.easchooltours.com/blog/experiential-learning-learn-through-experience>, pristupljeno 8.1.2022.
13. Tennant, Mark (1997), *Psychology and Adult Learning. 2e*, Routledge, London
14. Vilotijević, Mladen (1999), *Didaktika*, Učiteljski fakultet, Beograd
15. Vilotijević, Mladen, Nada Vilotijević (2016), *Modeli razvijajuće nastave*, Učiteljski fakultet, Beograd

THE ROLE OF EXPERIENCE IN LEARNING

Summary:

Experiential learning is one of the most productive ways of learning and acquiring knowledge. Through personal experience, students develop self-confidence, see more complex relationships in learning subjects, constantly have feedback on their own progress and are constantly in the circle of learning and gaining new knowledge. The paper emphasizes the role of experience in the changes that occur in an individual. Learning styles based on experience greatly influence the success of the learning process. The paper presents some of the theories that define how an individual learns when encountering new content thanks to previous experience, interests and affinities. A description of Kolb's experiential learning theory, learning styles according to Honey and Mumford, the VARK learning model set by Fleming and Mills, as well as the criteria that experiential learning must meet in order to be efficient and purposeful.

Key words: learning; learning styles; experience; active learning

Adrese autorica
Authors' address

Filduza Prušević Sadović
Hana Hodžić
Ajdina Župić
Univerzitet u Beogradu
Učiteljski fakultet
filduza@yahoo.com
hanica999@gmail.com
ajdina2000np@gmail.com